

ПРАКТИЧНА РОБОТА 10

РОЗРАХУНОК ПОТРЕБИ БІОТЕХНІЧНИХ СПОРУД В МИСЛИВСЬКИХ УГІДДЯХ

Мета роботи: ознайомитися з основними біотехнічними спорудами в мисливському господарстві, їх видами та типами; вміти підібрати біотехнічні споруди в залежності від видового складу звірів мисливського господарства та їх чисельності; розрахувати необхідну кількість біотехнічних споруд.

Обладнання та матеріали: топографічна карта, план мисливських угідь господарства, матеріали таксації звірів в угіддях господарства, Настанови з упорядкування мисливських угідь.

Біотехнічне обладнання мисливських угідь – важливий елемент сучасної мисливськогосподарської діяльності. Біотехнічними слід вважати штучно створені споруди, призначені для здійснення заходів з покращення умов існування дикої фауни. Набір, специфіка, зовнішній вигляд – важливі ознаки біотехнічних споруд. Визначаються вони біологічними особливостями тварин і можливостями господарства. Паралельно з біотехнічними влаштовуються споруди, що мають мисливсько-господарське призначення (кормосховища, вольєри для собак, мисливські, будинки, інформаційні покажчики і т.п.). У практиці мисливського господарства поширення знайшли годівниці, солонці, деякі інші біотехнічні споруди.

Годівниця – переважно дерев'яна споруда для викладання корму диким тваринам в природних умовах. В залежності від виду тварин, для яких вони призначені годівниці мають різний вигляд, розміри, конструкцію (рис. 1). У різних регіонах застосовують різні типи годівниць, але є загальноприйняті форми і принципи їх виготовлення, придатні для будь-яких регіонів. Для оленів, зубрів годівниці влаштовують великі решітчасті, на 1-2 т сіна. Для козуль зручні у використанні розбірні переносні годівниці. На літо їх розбирають і зберігають до наступного сезону підгодівлі. Для підгодівлі крупних звірів часто використовуються так звані годівниці-сховища, в яких на великому горіщі можна зберігати достатню на всю зиму кількість корму. Корм частково під власною вагою і в будь-якому разі з мінімальними затратами праці потрапляє для з'їдання звірам. Загальні вимоги до годівниць:

- зручність у використанні, достатня вмістимість;
- відповідність анатомічним особливостям тварини (зокрема зросту будові голови);
- зручність щодо завантаження корму і вилучення його залишків, щодо чистки.

Неприпустимі гострі виступи, вони можуть поранити тварину. Для тварин з великими рогами решітки годівниць краще ставити вертикально. Решітка не повинна досягати землі – це дасть тваринам можливість підбирати розсипаний корм, а при потребі і знайти під годівницею притулок (наприклад, у випадку поганої погоди).

Сіно звірі дістають через решітчасту стінку, зерно висипається в корито. Важливо, мати над годівницею широку покрівлю, яка б захищала тварин від дощу та снігу і була достатньо високою (щоб звірі, які мають великі роги, могли під нею поміститись). Рекомендується розміщувати годівниці на підвищеному місці, щоб забруднена вода, наприклад під час щорічної весняної дезинфекції годівниць могла звідти стікати.

Особливу увагу слід приділяти вибору місць розташування годівниць. Встановлювати годівниці для оленів треба в рідкому лісі, на узліссях, на галявинах, на відкритих але захищених від вітру місцях. Не бажано розташовувати їх поблизу автодоріг, залізниць.

Зимою в якості соковитого корму для крупних звірів найчастіше використовуються коренеплоди (картопля, буряк, топінамбур, ріпа тощо), деякі види фуражної капусти, силос. Основним правилом розкладання всіх видів соковитого корму є те, що їх треба подавати на піддонах або в жолобах і в такій кількості, яка за день з'їдається, бо замерзлий, а потім розмерзлий соковитий корм для шлункової системи звірів може мати значні негативні наслідки,

Зернові корми найкраще викладати в різноманітних жолобах – різних за розмірами в залежності від виду тварин. В жолоби бажано викладати і силос.

На підгодівельних майданчиках для диких свиней доцільно споруджувати годівниці для підсвинків, корм викладається в середині годівника, потрапити до нього через проходи між колодами або дошками можуть тільки підсвинки, вони, таким чином, споживатимуть корм одночасно з дорослими особинами, а не після того як наїдяться дорослі (у звичайних умовах при концентрованому викладанні кормів дорослі особини допускають підсвинків до корму після того, як наїдяться самі).

Для фуражної підгодівлі дрібних тварин найбільш відома фазаняча годівниця: напіввідкрита конструкція з похилою покрівлею. Матеріал для даху: від очерету до хвилястого шиферу, рубероїду, черепиці, бляхи. Кожен з цих матеріалів має свої переваги і недоліки, вибір того чи іншого з них залежить від місцевих умов. Значно рідше застосовуються годівниці для куріпок. Влаштовують їх так: на відомих місцях перебування куріпок уздовж рядів дерев чи вздовж берегів канав, навколо менших груп дерев рідкою купкою складають зрізані гілки, стебла

кукурудзи чи сорго і під ними розсипають корм, який дістають звідти

птахи.

Солонець – біотехнічна споруда у вигляді ящика, колоди, стовпа в яку кладуть сіль для диких тварин з метою їх солевої підгодівлі (рис. 3). Різновидність солонця – лизунець, сіль викладають грудками, тварини лижуть її.

Влаштування солонців – важливий біотехнічний захід. Більшість рослиноїдних звірків і птахів в природних умовах не одержує з їжею достатньої кількості солей натрію, тому активно (особливо весною і літом) відвідує солонці. Особливо потрібні солонці в горах, в приполонинних лісах. Сіль відіграє роль у травленні, обміні речовин, кровотворенні, зміні волосяного покриву, молокоутворенні, забезпеченні біохімічної стабільності організму. Організм, що не одержує своєчасно солі, відчуває соляний голод. При неможливості вгамувати його на місці – тварини мігрують, часом на значні відстані. Міграції можна не допустити, тобто утримати тварин у потрібних місцях, влаштовуючи для них солонці. Можна і навпаки – з допомогою солонців привабити.

Найбільш поширеними типами солонців є жолоб (солонець збивають з дощок); пень (жолоб видовбують у пеню); колода (жолоб видовбують у стовбурі поваленого дерева); стояк (стовп вищий за зріст звіра, на вершині стовпа коритце для солі, дощі вимивають сіль, звірі злизують ропу з поверхні стовпа, з землі навколо нього).

Солонці розміщують біля годівниць, годівельних майданчиків, кормових полів, водопоїв, по можливості на рівних сухих місцях. Бажано щоб такі місця періодично освітлювались сонцем – для дезінфекції території. До солі можна додавати мікроелементи, смакові добавки, можна її вітамінізувати, додавати лікувальні препарати, а також змішувати з кістковою мукою, перепаленими товченими кістками, товченою крейдою.

Гальковища і пурхалища. Влаштовуються для куроподібних птахів. Гальковища – штучно викладена купа дрібного гравію. Птахи ковтають гравій, дрібні камінці у м'язистому шлунку сприяють перетиранню грубої рослинної їжі – хвої, бруньок, сережок, пагонів. При відсутності в шлунку таких камінців – гастролітів – зазначені види корму не засвоюються організмом, птахи виснажуються і гинуть.

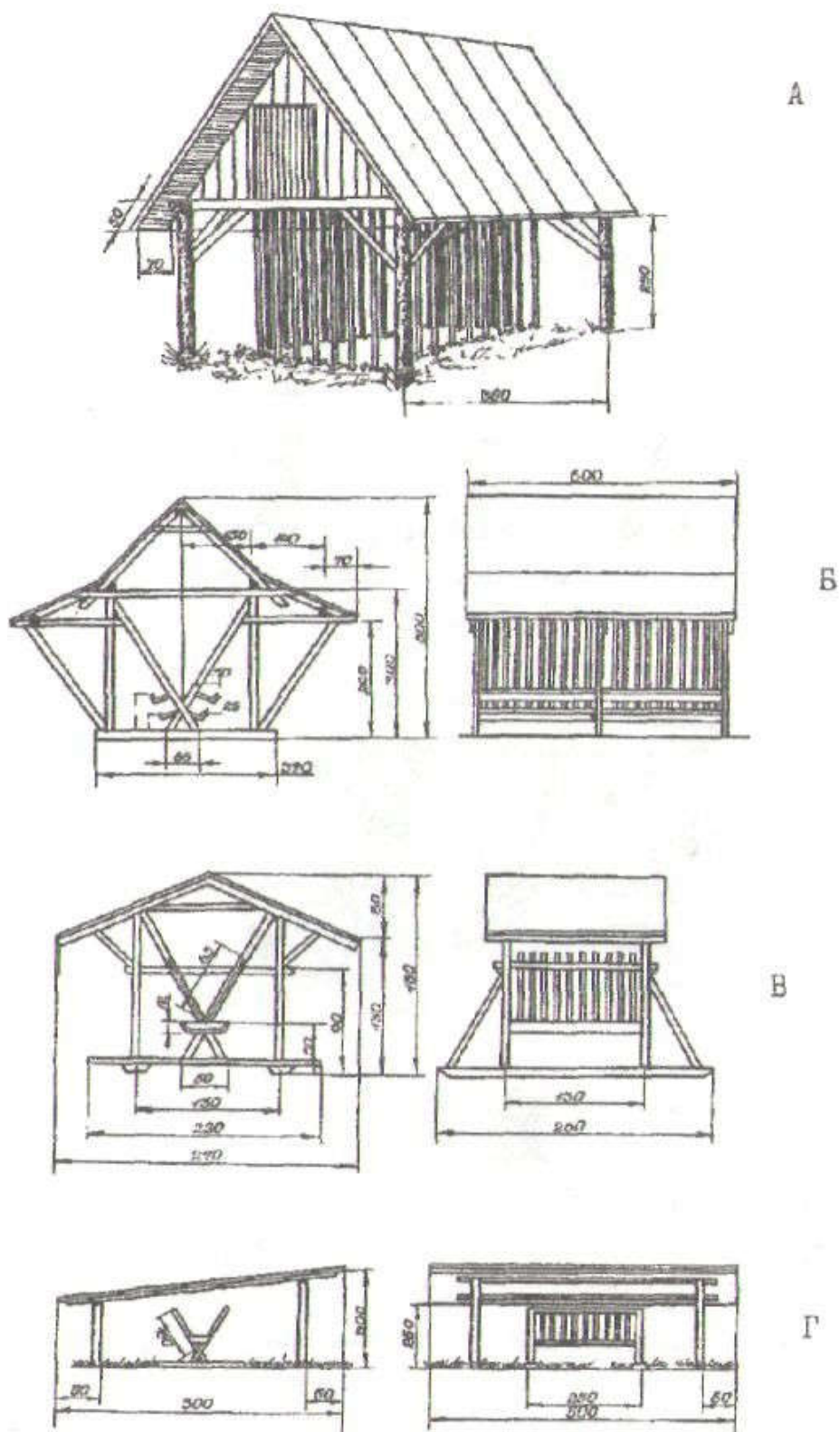

Рис. 1. Годівниці:

А – для оленів та козуль із сховищем кормів; Б – годівниця-бункер;
В – пересувна годівниця; Г – годівниця з навісом.

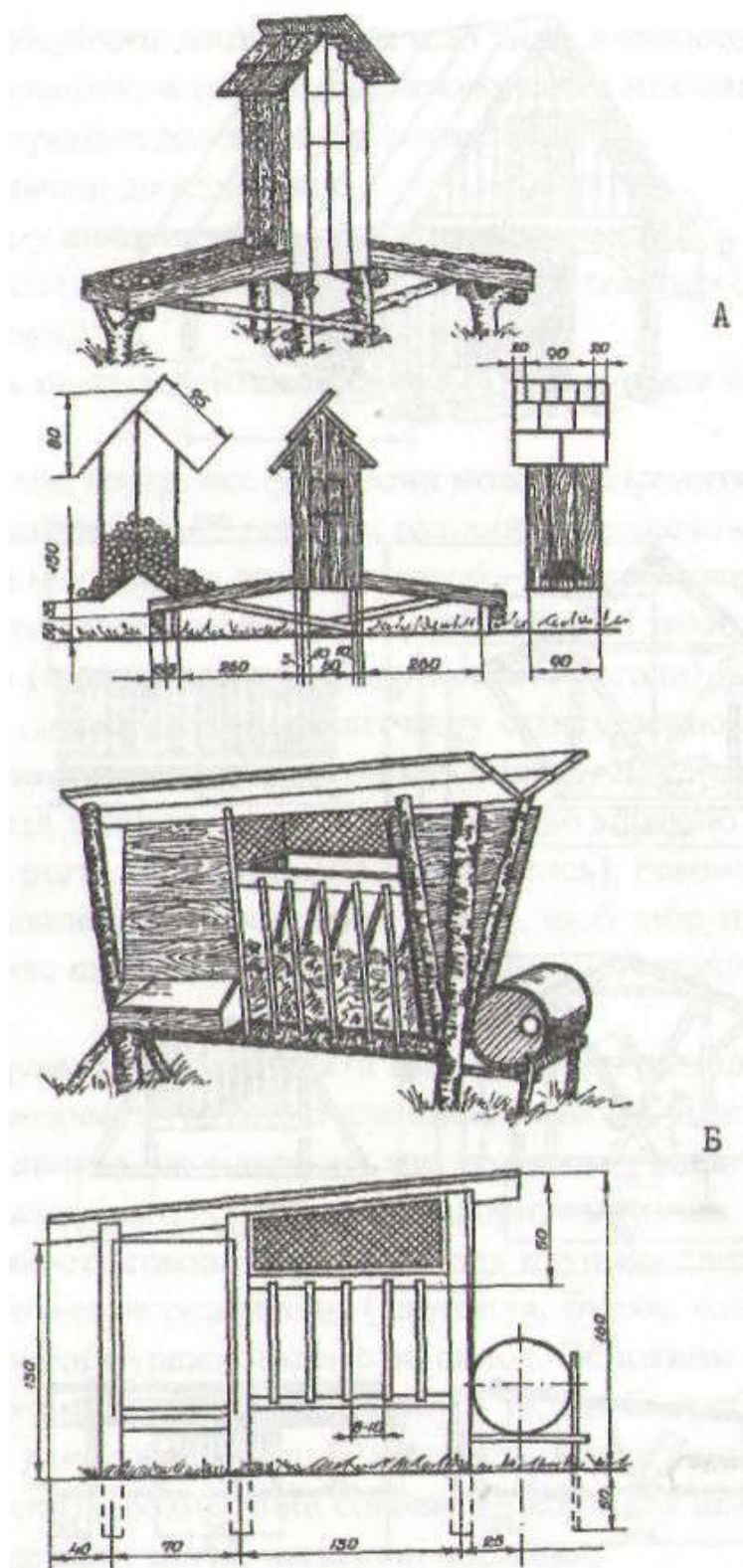

Рис. 2. Годівниці:

А – годівниця автомат; Б – універсальна годівниця.

тварин у потрібні місця. Тварини швидко знаходять солонець, звикають до нього, приходять регулярно. Сіль у солонці має бути цілорічно. Солонець, який тварини не відвідують, переносять у інше місце.

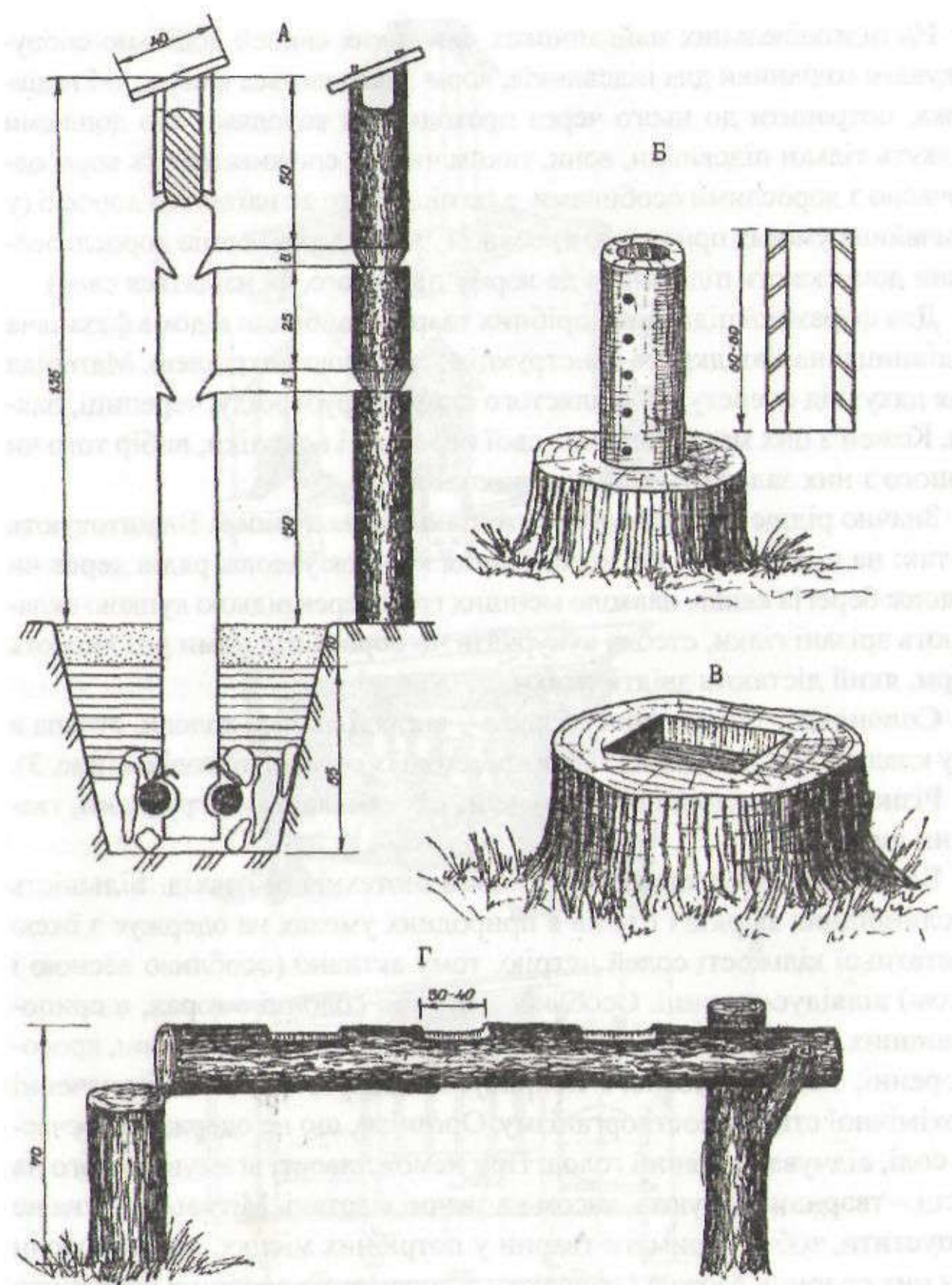

Рис. 3. Типи солонців:

А – солонець-стовп; Б – стояк для ратичних та зайців; В – солонець-пеньок;
Г – східець для ратичних.

Гальковища розміщують в осінньо-зимових стаціях птахів, передбачають їх захист від занесення снігом (дашок, густа крона хвойного дерева). На одне гальковище потрібно 1 м³ гравію або крупнозернистого піску. На плоску вершину гальковища підсипають деревний попіл та середнього розміру гальку. Схил гальковища, обернений до сонця, формують більш крутішим, він менше заноситься снігом і швидше звільняється від нього. Якщо гальковища не захищені, їх необхідно систематично очищати від снігу.

При підгодівлі куроподібних птахів з годівниці, гальковище та пурхалища роблять під нею. Гальковища на відкритому місці здалеку помітні пролітаючим птахам, тому ними можуть користуватися і пролітаючі птахи. Спостереження показали, що глухарі і тетерева прилітають на гальковище з довколишніх угідь радіусом понад п'ять кілометрів.

Пурхалища – купи піску, висотою біля 50 см і діаметром основи приблизно 0,5 м, перемішаного з попелом, викладені на відкритих підвищених і дренажних місцях. На верхівку бажано підсипати відро попелу, змішаного з піском. Призначення пурхалищ – сприяти очищенню птахів від зовнішніх паразитів: бліх, пухоїдів, кліщів, і т.п. Закладка пурхалищ доцільна в угіддях з важкими, слабодренуваними ґрунтами та в дощові періоди. На легких і сухих ґрунтах птахи знаходять достатньо природних пурхалищ з піском. Пурхалища рекомендується влаштовувати поблизу підгодівельних майданчиків по сусідству з гальковищами.

Чи правильно (для біотехнічної споруди) вибране місце можна судити з того, як тварини її відвідують, якими темпами споживається викладений корм. Щодо можливих пошкоджень молодняків і посівів, то слід пам'ятати, що там, де збирається багато тварин – небезпека пошкоджень збільшується, тому місця для розміщення комплексу біотехнічних споруд треба вибирати, по можливості, якнайдалі від особливо цінних ділянок, подбати про відповідний захист таких ділянок.

Кормосховище бажано споруджувати в центрі мисливських угідь, в місці, до якого є добрий під'їзд.

Обов'язковою частиною добре впорядкованої і організованої мисливської території є **мисливські стежки**. Від мисливського будинку чи місця збору мисливці дістаються до потрібної ділянки угідь звичайними лісовими дорогами. Для виходу до місць полювання, чи спостереження за тваринами до біотехнічних об'єктів використовуються мисливські стежки. Їх ширина повинна бути близько 100-120 см. В горах стежка повинна мати вигляд серпантину щоб забезпечити поступове підняття на вершину хребта. На рівнинній місцевості із стежки легше проглядаються, краще вивчаються тварини, які ведуть потаємний спосіб життя. На стежках можна встановлювати кілометрові стовпчики,

інформаційні показники з використанням букв, цифр, добре, якщо на стежці будуть примітні об'єкти – старі дерева і т. п. Добре освоєною вважається мисливська територія, на якій густота мисливських стежок досягає 1-2 км на 100 га.

Спостерігати за дикими тваринами, вивчати їхні поведки, успішно полювати можна з засідок. За способом розміщення розрізняють засідки заглиблені в землю, наземні, надводні і підняті над землею. Заглиблені, так звані гусячі ями, використовуються для полювання на гусей і качок: гуси вранці виходять з води на поле. Увечері все повторюється навпаки. Але і на березі озера, і на осінньому полі мисливцеві важко сховатися від досить видющих качок чи гусей, тому для полювання на них і влаштовують засідкові ями. Найчастіше яму викопують на одну людину, озброєний мисливець розміщується в ній стоячи. Можна передбачити ослінчик. Викопану землю відносять якнайдалі, бо зіркий гусак відразу помітить пляму, що відрізняється від природного забарвлення території, і далеко облетить яму.

Наземну засідку виготовляють з підручних матеріалів – гілок, лози, високостеблового бур'яну; добре її маскують. Засідку можна створити також шляхом посадки групи чагарників чи живоплоту. Надводна засідка – це поміст на палях, до якого можна дістатися по мілководдю або човном. Найдоцільніше влаштовувати на краю очерету, на стику заростей очерету з плесом, на висоті 50- 60 см від рівня води.

Підняті над землею засідки розділяють на такі типи: підняте стрілецьке місце, пересувна вишка (вежа), стаціонарна вишка.

Підняте стрілецьке місце гарантує безпечне полювання на диких свиней. Висота помосту піднятого стрілецького місця до 2 м. Від місця його встановлення на відстані впевненого пострілу в заростях прорубують радіальні просіки, де або відразу можна підстрелити вепра, що з'явився, або підготуватися до стрільби на момент його появи на просіці наступній. Виготовлення помостів досить дороге, але раціональне щодо безпеки: заряд пройшовши невелику відстань, потрапляє в землю і не загрожує нагоничам. Стрілецьке місце обладнують перилами.

Пересувна вишка є одним з найпрактичніших мисливських допоміжних засобів. Тут, як і в піднятого стрілецького місця, стояки не закопані в землю, але висота більша- близько 3 м. Конструкція розбірна і нерозбірна. Пересувна вишка застосовується в основному для спостереження за тваринами або добування тварин, що переміщуються тимчасовими (непостійними) стежками, наприклад оленів і свиней при виході на поле, що трапляється досить часто. Виготовляється з дерева, можливі металеві варіанти.

Стаціонарні вишки переважно споруджуються в місцях, до яких тварин приманюють (підгодівлею та іншим способом). Висота 3-5 м. Влаштовуються у

варіантах відкритому і критому, встановлюються автономно або прикріплюються до дерева. Недоліком останнього способу є те, що вітер може розгойдувати дерево, а з ним і вишку; якщо ж дерево досить товсте, то стовбур закриває від огляду частину території. Постійні криті вишки мають вигляд будки на стовпах, будку можна утеплити, обладнати лавками, поличками, освітленням.

Кількість біотехнічних споруд в господарстві залежить від конкретних умов – специфіки угідь, складу і чисельності поголів'я звірів, розраховують згідно норм приведених в настановах з упорядкування мисливських угідь. Нормативи проектування біотехнічних споруд для основних видів мисливських тварин наведені в табл. 8.

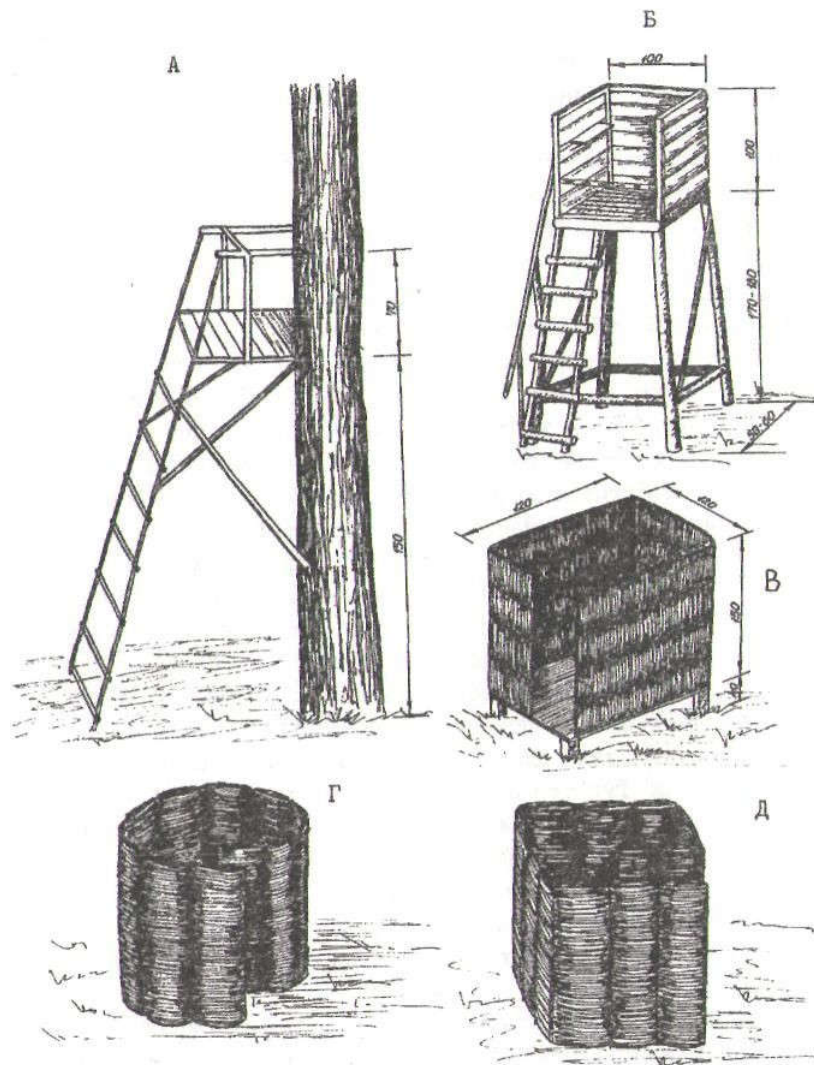

Рис. 4. Типи засідок:

А – постійна вишка; Б – пересувна вишка; В, Г; Д – підняте та наземні стрілецькі місця.

Нормативи проектування біотехнічних споруд для мисливських тварин

Види тварин	Годівниці	Підгодівельні майданчики	Солонці	Водойми	Штучні місця гніздування
Олень	1 на 10 оленів	-	1 на 10 оленів	1 на 10 оленів	-
Лось	-	-	2 на 10 лосів	-	-
Козуля	1 на 20 козуль	-	1 на 20 козуль	1 на 20 козуль	-
Дика свиня	-	1 на 10 особин	1 на 10 особин	1 на 10 особин	-
Заєць-русак	-	1 на 20 зайців	1 на 20 зайців	-	-
Фазан, водоплавна дичина	1 на 25 птахів	1 на 1-1,5 км узлісся	-	-	80-100 на 1000 га угідь

Приклад. В угіддях мисливського господарства «Космечара» (Івано-Франківська обл.) зареєстровано 27 оленів, 138 козуль, 59 диких свиней і 52 зайці. Розрахувати необхідну кількість біотехнічних споруд для звірів в угіддях мисливського господарства.

Необхідну кількість біотехнічних споруд розраховуємо згідно формули:

$$N = n / m,$$

де: N – кількість біотехнічних споруд, шт.;

n – чисельність звірів даного виду в угіддях господарства, особин;

m – нормативна кількість особин на одну біотехнічну споруду, особин.

Підставивши відповідні значення чисельності звірів в угіддях господарства та нормативи з табл. 1 розраховуємо необхідну кількість біотехнічних споруд, яка буде наступною:

- для оленя необхідно влаштувати в угіддях по 3 годівниці, солонці і водойми;
- для козулі – по 7 годівниць, солонців і водойм;
- для дикої свині – 6 підгодівельних майданчиків, солонців і водойм;
- для зайців необхідно влаштувати 4 підгодівельних майданчиків та солонців.